

EV: Oh, de achterhoofden.

EB: Weer de achterhoofden!

EV: Of juist close-ups misschien, langzaam doorheen *ge-faded*. Ik bedenk nu maar weer wat, maar ik zal ongetwijfeld fantastische dingen bedacht hebben. Desnoods hun trappe-lende voeten.⁹¹

⁹¹ TE 2A.

⁹² TC 1B. Hahn, *Liturgie*, 78, noot 154.

⁹³ TC 3A.

⁹⁴ C.M. de Vries, 'Gij, die eertijds veraf waart' in *Wending* (z.p. z.j.) 694-702, aldaar 700, 701.

⁹⁵ TE 2A.

⁹⁶ *Leeuwarder Courant*, n.a.v. de dienst over hervormingsdag met Miskotte, datum onbekend, HDC/IKON 2235.

⁹⁷ *De Hervormde Kerk*, 14 december 1957, HDC/IKON 2235.

⁹⁸ *Leeuwarder Courant*, n.a.v. de dienst over hervormingsdag met Miskotte, datum onbekend, HDC/IKON 2235.

Door gebrek aan uitgebreider bronnenmateriaal kan hier alleen geconcludeerd worden dat de invloed van (het zingen van) het kerklied op de cameraregistratie vooral zichtbaar is in de creatieve oplossingen die voor de 'ontoonbaarheid' van de zingende gemeente gevonden zijn. De gebruikte ondertiteling houdt minder duidelijk verband met de cameraregistratie zelf, maar kan wel worden gezien als invloed van het liturgische lied op de kerkdienst-uitzending.

4.3 De cameraregistratie van de preek

In de protestantse traditie krijgt de preek de belangrijkste plaats toebedeeld in de liturgie. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de waarde die aan de preek gehecht wordt, ook tot uitdrukking komt in de manier waarop de camera de preek in beeld brengt: de predikant blijft gedurende de gehele lengte van de preek close-up in beeld.⁹² C.M. de Vries vindt dit een goede zaak en zou het alleen maar afleidend vinden als er beelden van een altaartafel of doopvont tussendoor komen. Dan lijkt het net alsof de regie wil zeggen: 'Nou, dit is even niet zo belangrijk.'⁹³ Bovendien wordt de kijker gestoord in het meedenken met de preek als hem door 'illustratieve beeldovergangen' allerlei associaties opgedrongen worden.⁹⁴ Alleen als het echt noodzakelijk is om de kijkers thuis iets te laten zien, bijvoorbeeld omdat de predikant ergens aan refereert, wordt er overgeschakeld naar een andere camera, naar een ander beeld.⁹⁵

Tijdens de preek is de camera dus geconcentreerd op de predikant. 'Het t.v. beeld krijgt dan een statisch karakter. Ontzettend veel hangt dan af van de predikant.'⁹⁶ Zijn preek dient levend, direct en pakkend te zijn.⁹⁷ Het statische beeld moet doorbroken worden door zijn dynamiek: '... door zijn mimiek en gebarentaal, maar vooral door de kracht en de schoonheid van zijn woord.'⁹⁸ Niet elke dominee heeft het dus in zich een tv-dominee te zijn...

De tv-dominee heeft behalve een gemeente vóór zich, ook een gemeente 'achter' de camera om rekening mee te houden. De predikant past zich met zijn ondogmatische woordkeus aan aan de kijkers thuis. Maar er is nog een aanvullende manier waarop de predikant tegemoet komt aan iedereen die de televisiekerkdienst via het beeldscherm meemaakt: hij spreekt ze rechtstreeks, in de